

Verslag van de vakcommissie Ruimte, Groen en Water van 8 januari 2020
Locatie: Commissiezaal, Provinciehuis

Voorzitter:

mw. mr. S.F. van Ulzen

Aanwezig:

mw. mr. drs. H.G.J. Bruins Slot (gedeputeerde), ir. H.P. van Essen (gedeputeerde), ir. R.G.H. van Muilekom (gedeputeerde), mw. H. Bittich (DENK), mw. W.A. de Boer-Leijnsma (PvdA), mw. E.J. Broere-Kaal (PVV), H. van Deún (PVV), drs. E.H.R. Dinklo (FvD), mw. M. van Elteren (GroenLinks), mw. J.C.A.M. van Gilse BSc (VVD), mw. N. de Haan (ChristenUnie), F. Hazeleger (SGP), drs. K. de Heer (ChristenUnie), mw. W.M.M. Hoek (50PLUS), mw. M. de Jong (GroenLinks), dr. A.R.S. Karatas (GroenLinks), mw. T. Koelewijn-Koelewijn (CDA), mw. O. de Man (VVD), R. Schalkwijk (50PLUS), T. Schipper (SP), W. van der Steeg (PvdD), H.O. Suna (PvdA), mw. L.E. Veen (D66), C. Westerlaken (CDA) en mw. ir. M. de Widt (D66)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

mw. M.L. Engelsman (griffier) en mw. M.J. Strijbos-Vermeulen (verslag)

1. OPENING EN ALGEMEEN

1.1 Opening

De voorzitter, mevrouw Van Ulzen, opent de vergadering met een woord van welkom. Zij wenst iedereen een goed nieuwjaar en spreekt de hoop uit dat van 2020 een goed politiek jaar gemaakt kan worden.

De voorzitter dankt de Statenleden die het mede mogelijk gemaakt hebben dat de agenda grotendeels voor de kerstvakantie opgesteld kon worden.

De voorzitter feliciteert gedeputeerde Bruins Slot met haar nominatie voor Beste Bestuurder 2019 en wijst erop dat er nog gestemd kan worden.

Om 14.45 uur is er een voorontvangst voorafgaand aan de Nieuwjaarsborrel.

1.2 Vaststellen agenda

De voorzitter deelt mee dat gebruik gemaakt wordt van de spreektijdenregeling, zes minuten per fractie. Zo nodig zal zij hierop wijzen.

De agenda wordt conform vastgesteld.

1.3 Mededelingen

Hier wordt geen gebruik van gemaakt.

1.4 Verslag vakcommissie [RGW 20 november 2019](#)

Het verslag wordt conform vastgesteld.

1.5 Rondvraag

[Rondvraag 1](#) betreffende Kwartiermaker gebiedsgericht stikstofbeleid ingediend door ChristenUnie:

De heer De Heer deelt mee dat de heer De Harder een bijeenkomst van het IPO over het stikstofbeleid heeft bijgewoond. Daar werd duidelijk dat iedere provincie over een kwartiermaker beschikt voor de gebiedsgerichte aanpak. Zijn fractie maakt graag kennis met de kwartiermaker. Hij hoort graag of de overige fracties het ook op prijs stellen als er een informatiesessie over de gebiedsgerichte aanpak van stikstofbeleid georganiseerd wordt.

Gedeputeerde Bruins Slot laat weten dat de heer Daan Martens kwartiermaker van de provincie is. Hij heeft een bredere functie dan alleen het gebiedsgerichte proces en is in feite projectleider van de ambtelijke en bestuurlijke taskforce. De heer Martens is voorgesteld bij de informatiesessie in het kader van de beleidsregels.

De gedeputeerde zal in haar brief over de stand van zaken rond stikstof een gedeelte opnemen over de gebiedsgerichte aanpak.

Rondvraag 2 betreffende advies Robuust Ganzenbeheer (ingekomen stuk 1) ingediend door ChristenUnie:

De heer De Heer wijst erop dat in de Staten eens per vier jaar over faunabeheer wordt gesproken, namelijk als er een nieuw Faunabeheerplan wordt vastgesteld. Het lijkt hem goed om tussendoor over actuele ontwikkelingen te debatteren. De ontvangen brief is daarvoor een goede aanleiding. Er is vaak een Nieuwjaarreceptie met een minisymposium, daar zou het geagendeerd kunnen worden. Hij kan ook een andere manier zoeken om dergelijke brieven te bespreken, dit in aanloop naar de discussie over het volgende faunabeheerplan.

De voorzitter inventariseert de meningen van de overige fracties en constateert dat het minimumaantal van tien geïnteresseerde partijen wordt bereikt. Zij adviseert de heer De Heer om via de griffie een uitvraag hierover te laten doen.

De heer Dinklo steunt het verzoek van de ChristenUnie. Die fractie gaf aan alleen de reactie van de Dierenbescherming mee te willen nemen. Het lijkt FvD logisch om de reacties van alle partijen in de faunabeheereenheid te bespreken. De ChristenUnie gaat hiermee akkoord.

Rondvraag 3 betreffende Ontwikkelingsbeeld Groen Landschap (ingekomen stuk 6) ingediend door ChristenUnie:

De U16-gemeenten hebben nu en dan een Poolse landdag in aanloop naar hun ruimtelijke strategie. Er is ook een pijler gemaakt over natuur en landschap. De heer De Heer meldt dat er kritiek is op dat stuk, ook bij de natuurorganisaties van Vijfheerenlanden. In het ingekomen stuk staat onder meer dat de gemeente Vijfheerenlanden voor de provincie een beetje onbekend terrein is. De kritiek slaat neer bij de provincie zelf, terwijl de provincie niets heeft bijgedragen aan de totstandkoming van het stuk. Hij vraagt of niet duidelijk gemaakt moet worden wie het stuk heeft opgesteld, in ieder geval richting de schrijver van de brief.

Hij informeert naar hoe GS er tegenaan kijken als de U16-gemeenten dunnetjes overdoen wat de provincie in de Natuurvisie al heeft gedaan.

Gedeputeerde Bruins Slot is van mening dat, als gemeenten vanuit hun eigen bevoegdheid en betrokkenheid een beeld willen maken van een landelijk gebied, dit aan de gemeenten is. De provincie is bij de U16 geen opdrachtgever van het ontwikkelbeeld maar heeft wel deelgenomen aan de ambtelijke begeleidingsgroep. Dat is met een reden gedaan. Bij de werksessies is informatie aangeleverd over de provinciale situatie en het beleid van de provincie is toegelicht. U16 heeft gebruik gemaakt van het kaartmateriaal van de provincie. De gedeputeerde was in juni bestuurlijk aanwezig bij een bijeenkomst om te luisteren en de input van de ambtelijke organisatie aan te geven. Dat heeft tot een ontwikkelingsbeeld geleid dat GS hebben ontvangen. GS hebben ervoor bedankt en laten weten ervan kennis genomen te hebben.

In reactie op de vraag van de heer De Heer antwoordt de gedeputeerde dat het ontwikkelbeeld als input wordt meegenomen in het proces om te komen tot gebiedsgerichte ontwikkeling van de U16 in het kader van de Omgevingsvisie.

Vijfheerenlanden maakt deel uit van de groep die bij elkaar komt. De secretaris van de tafel is de gemeentesecretaris van Vijfheerenlanden

De heer De Heer stelt dat er forse kritiek wordt geleverd. Hij zou een reactie willen sturen naar degenen die kritiek leverden en toelichten hoe het document tot stand is gekomen en in hoeverre de provincie erbij betrokken is.

Gedeputeerde Bruins Slot zegt toe dat een reactie gestuurd wordt die in lijn is met de reactie naar de U16. Het is goed dat gemeenten nadenken over hoe zij het eigen buitengebied zien, het is een stap dat gemeenten dit proces gezamenlijk doorlopen hebben. De reactie wordt ook naar PS gestuurd.

1.6 Termijnagenda RGW en Motielijst

De vorige RGW-vergadering vond plaats in Woerden. De reacties hierop waren grotendeels positief. Er zou één of twee keer per jaar op locatie vergaderd kunnen worden in combinatie met een werkbezoek. Griffier mevrouw Engelsman heeft in de Termijnagenda het voorstel opgenomen om de locatie voor de vergadering van 13 mei 2020 te combineren met een natuurbezoek in de gemeente Vijfheerenlanden. De Statenleden stemmen hiermee in.

2. TER BESPREKING

2.1 Statenvoorstel RR Wonen – Eindrapport ‘Bouwen aan regie’

De heer Hazeleger dankt de Randstedelijke Rekenkamer (RR) voor het interessante onderzoek. Veel van de aanbevelingen worden opgelost door met een regio-indeling te werken in de Omgevingsvisie en deze over te nemen bij de onderzoeken en de programmering.

Hij vraagt of aanbeveling 6 nog nodig is nu in de Omgevingsvisie gewerkt wordt met regio-indelingen. Hij stelt voor om aanbeveling 7 meer concreet te maken door GS een aantal lessen te laten trekken uit hoofdstuk 5, waarin beschreven staat wat de andere provincies doen.

De laatste aanbeveling betreft het organiseren van een sessie met PS waarin afspraken gemaakt worden over informatievoorziening. Hij stelt voor om GS een voorstel te laten doen over hoe de informatie wordt vormgegeven in een RGW-vergadering. De Staten kunnen dan kort reageren.

Mevrouw De Jong meent dat de aanbevelingen nuttig zijn voor de Staten.

Bij de begrotingsbehandeling werd haar vraag over hoe het geld zou worden ingezet beantwoord. In Woerden is haar duidelijker geworden dat geld naar een gebiedsfonds kan gaan of naar extra deskundigheidsondersteuning. Op de vraag hoe prioriteiten werden gesteld, was het antwoord dat het naar behoefte ging en naar volgorde van binnenkomst van de projecten. Dat antwoord gaf weinig voldoening. Eén van de aanbevelingen is dat de provincie meer aan tafel moet zitten omdat dan duidelijker wordt waar de behoefte precies ligt. De vraag blijft dan wel of het geld voldoende is, of men moet prioriteren en of het dan toch niet nodig is om een paar uitgangspunten te benoemen voor het besteden van het geld. Hoe wordt het geld op een eerlijke manier verdeeld? Dat raakt aan hoe PS inzicht houden in waar het geld aan besteed werd en dat is haar vaak onduidelijk. De grote lijnen zijn bekend, maar het zou goed zijn om er meer zicht op te hebben.

De heer Suna sluit zich aan bij de opmerkingen van de SGP over aanbevelingen 6 en 7.

Hij wijst op de onduidelijkheid bij de behoefte aan woningen, in de monitor staan cijfers maar de Regio's hebben andere cijfers en gemeenten komen afzonderlijk met cijfers. Hij zou graag met de Omgevingsvisie een helder beeld krijgen van de provinciale woningbouwopgave. Hij hoopt dat dit in 2020 wordt meegenomen en verder wordt uitgewerkt. Hij hoort graag de reactie van GS hierop. Wat de mogelijkheden om te bouwen buiten de rode contour betreft: binnenkort ontvangen PS informatie naar aanleiding van een motie van de PvdA uit 2019. Hij hoopt dat dit meer scherpte zal geven en dat dit meegenomen zal worden.

Hij stelt het op prijs dat aanbeveling 9 is toegevoegd. Hiermee worden de Staten geïnformeerd over hoe GS hieraan een invulling geven.

Mevrouw Koelewijn dankt voor het rapport, het is goed dat het uitkomt op het moment dat er verschillende processen lopen.

Zij sluit zich bij de vorige sprekers aan.

Het CDA vraagt al jaren naar een uitwerking van de regierol en is verheugd over de aanbevelingen. Het is te begrijpen dat voor een vergelijking met andere provincies de provincies zijn gebruikt die binnen het werkgebied van de RR vallen. Zij gaf echter eerder aan dat er andere provincies zijn,

Overijssel en Gelderland, waar veel meer ervaring is op het gebied van het sturen van productie. Het is voor haar een beetje een omissie dat hier niet naar gekeken is.

Mevrouw De Man vraagt of mevrouw Koelewijn dit wil amenderen.

Mevrouw Koelewijn hoort graag hoe hierop vanuit het opdrachtgeverschap wordt gereageerd.

Zij weet niet of een advies te amenderen is. Zij benadrukt dat het een dringend advies is.

De heer Hazeleger vraagt of mevrouw Koelewijn had verwacht dat de RR alle provincies hadden onderzocht. Dan had dat in de opdracht van PS moeten staan en tevoren geregeld moeten worden. Mevrouw Koelewijn is het hiermee eens. Zij had er de voorkeur aan gegeven als breder gekeken was.

De heer Van der Steeg dankt de RR voor de rapportage. Zijn fractie steunt de aanbevelingen, die in feite neerkomen op het beter verkrijgen van informatie en het beter geven van informatie. Hij hoopt dat GS de aanbevelingen overneemt.

De PvdD steunt het voorstel van de SGP om aanbeveling 9 in een voorstel te vervatten en in de commissie RGW te behandelen.

Mevrouw Veen dankt de RR voor het rapport. Haar fractie steunt de aanbevelingen.

De vragen van D66 gaan over het uitvoeren van de aanbevelingen. Een aanbeveling is dat de regierol meer genomen moet worden, D66 is daar groot voorstander van. De provincie denkt hier al over na. Zij vraagt zich af hoe de regierol wordt ingevuld, welke afspraken met gemeenten worden gemaakt. Het zou mooi zijn als er een eisenkader wordt opgesteld dat PS terugzien.

Dit vraagt wat van de organisatie, heeft die voldoende capaciteit om dit te bewerkstelligen?

Mevrouw De Haan dankt de RR voor het onderzoek. In de Omgevingsvisie is wonen ook een groot onderdeel.

Zij sluit aan bij de vragen van de SGP over de regio-indeling en bij de punten van GroenLinks over de besteding van de €10 miljoen. Er zijn geen harde criteria, dat geeft ruimte maar er is ook het risico dat wie het eerst komt, het eerst maalt. Dit kan onrechtvaardig zijn. De ChristenUnie krijgt graag meer inzicht hierin.

In de laatste jaren is het woord regie vaak genoemd, maar hoe regie er uit ziet is niet duidelijk, dit vraagt om enige concretisering. De belangen van gemeenten en Regio's moeten voorop staan.

Het lijkt semantisch maar is van belang: PS zijn ook aan zet en nemen besluiten. Bij besluitpunten 8 en 9 moeten PS GS hiertoe verzoeken. Zij zou 'verzoeken' graag vervangen door 'opdragen'.

Bij aandachtspunt 1 staat dat PS GS moeten verzoeken om de regierol van de provincie te vergroten door eisen te stellen. Zij zou eraan toegevoegd willen zien dat GS PS een voorstel sturen over hoe de eisen aan de regionale samenwerking er uit kunnen zien teneinde de regierol op te kunnen pakken. PS zouden extra onderzoek kunnen doen om beter in beeld te krijgen waaraan de €10 miljoen wordt besteed. Bekeken zou moeten worden hoe dit in het verleden is gedaan en op welke manier hier in de toekomst meer sturing aan kan worden gegeven, teneinde de regierol goed te kunnen pakken. PS zouden budget voor het onderzoek kunnen vrijmaken.

Mevrouw Koelewijn sluit hierbij aan. Meerdere fracties hebben de regierol benadrukt. Dit vraagt echter een grotere kwantiteit en kwaliteit, een andere houding en ander gedrag van het personeel. Zij ziet dit graag toegevoegd en vraagt naar de mening van de andere fracties.

Mevrouw De Man las in het rapport dat gemeenten het goed vinden dat het wat vaag is. De vraag is wie men een plezier doet met een duidelijker kader. Zij verdiept zich graag in een voorstel hierover.

De heer Schipper wijst erop dat de RR geen verdere richting geeft bij conclusie 3, de weinig harde criteria. De SP zou graag zien dat PS daar meer kader aangaven. Daarbij denkt hij aan wat gemeenten niet goed voor elkaar krijgen. Een voorbeeld zijn de ongeveer 10.000 woningen in de stad Utrecht met een slecht energielabel, E, F en G. Hier wordt aan gewerkt. Hij vraagt of dit snel genoeg gaat, kan niet gesteld worden dat de provincie grote ambities heeft op het gebied van energiebesparing? Dat

zou werkelijk bijdragen. Een ander punt dat blijft liggen is de sociale woningbouw en hij vraagt op welke manier daar met dit geld meer sturing aan kan worden gegeven. De SP denkt erover om in de Statenvergadering te pogen hier meer richting aan te geven.

Mevrouw De Man vindt het een mooi samengaan van het afwijkingskader, de Omgevingsvisie en het rapport van de RR.

Het woord regie valt vaak. De in het rapport genoemde regie is een lastig punt, want die ligt vooral bij de regels die PS maken in de verordening. Het geld kweekt goodwill bij de gemeenten maar uiteindelijk is de provincie afhankelijk van ontwikkelaars.

Bij de bespreking van het afwijkingskader bracht zij eerder naar voren dat de regio's anders zijn dan hier wordt voorgesteld. Het is goed dat die aanbeveling genoemd wordt. Zij vraagt of de regio's door PS moeten worden vastgesteld of dat dit een bevoegdheid van GS is, of de regels worden vastgelegd in de visie en de verordening of dat het een afsprakenkader is dat aan PS wordt voorgelegd om de Staten inzicht te geven in de woningmarkt.

De heer Karatas wijst erop dat vanuit de Woningwet ook woningmarktregio's zijn vastgesteld.

Woningcorporaties richten zich hierop bij de bouw. Hij vraagt of de VVD ook hieraan heeft gedacht.

Mevrouw De Man is zich hiervan bewust. Zij bracht al naar voren dat de door de provincie bepaalde regio's niet aansluiten bij de daadwerkelijke regio's. De informatie in de monitor is daarom niet juist.

Mevrouw Bittich dankt de RR voor het onderzoek. DENK ziet het onderzoek als een soort nulmeting.

Na een nulmeting komt een plan van aanpak dat vervolgens geëvalueerd wordt. Zij informeert naar het plan van aanpak, wordt dit gedeeld met de Staten? De Staten zouden zo zicht hebben op wat concreet wordt aangepakt, wat voorligt zijn alleen aanbevelingen.

Zij sluit zich aan bij de opmerking van de SGP dat de informatievoorziening moet plaatsvinden in een RGW-vergadering.

Bij conclusie 4 staat dat gemeenten over te weinig instrumenten beschikken. Mevrouw Hoek zou als aanbeveling vermeld willen zien dat geprobeerd moet worden om de behoeften van gemeenten beter op te halen. De cijfers zijn bekend, maar de knelpunten zijn niet altijd duidelijk.

In de media komt regelmatig naar voren dat gemeenten over te weinig grond beschikken. Zo was te lezen dat de gemeente Amersfoort daardoor bij lange na niet kan voldoen aan de opgave. Dit is een punt van aandacht. Soms kan men kiezen voor hoogbouw of buiten de rode contour bouwen.

Woningbouwverenigingen geven aan over veel geld te beschikken, maar geen grond te hebben.

Mevrouw De Man herkent het laatste punt, maar meent dat het thuishoort in de vergadering van de komende week. Zij informeert naar wat bij gemeenten opgehaald moet worden, de behoefte aan inzet van instrumenten of wat de bouwplannen zijn.

Mevrouw Hoek antwoordt dat bouwplannen opgehaald moeten worden, de wensen die er leven. Zo worden kantoorpanden weliswaar getransformeerd naar woningen, maar er worden bijvoorbeeld woningen voor studenten gepland terwijl studenten over het algemeen niet wonen in kleinere gemeenten en er geen vervoer naar de opleiding is. De provincie zou met gemeenten in gesprek moeten gaan over de vraag wat er aan de hand is, wat de behoefte is en waar gemeenten willen bouwen. Er speelt meer, zo moeten gemeenten ook statushouders een woning aanbieden.

Gedeputeerde Van Muilekom concludeert dat PS de aanbevelingen meer handen en voeten willen geven. Die wens leeft ook bij GS. PS zijn opdrachtgever van de RR en de RR biedt dit aan aan PS.

Hij gaat akkoord met de wensen die naar voren komen. Het is goed dat het rapport er ligt op het moment dat GS bezig zijn met de evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling (WBO). De input van de Staten wordt daarin meegenomen, zo ook de goede voorbeelden van andere provincies waar mevrouw Koelewijn over sprak. De voorbeelden van de provincies uit het rapport worden in ieder geval meegenomen.

Meerdere fracties spraken over regio-indelingen. GS willen goed in beeld brengen welke behoeften en bouwplannen er zijn in de gemeenten, mevrouw Hoek sprak hierover. Daarbij horen ook de plannen van corporaties, ontwikkelaars en bewonersinitiatieven.

Mevrouw Hoek laat weten dat er steeds meer signalen komen van inwoners die zelf plannen hebben. Het participatieproces en de bewonersinitiatieven die kunnen nieuwe inzichten geven.

Gedeputeerde Van Muilekom bevestigt dat het om alle plannen gaat. Er moet helder inzicht komen in de plannen en in de plancapaciteit. Dit is niet 100% op orde. Het monitoren van plannen op gemeentelijk en regionaal niveau is belangrijk. In reactie op de vraag van mevrouw Veen laat de gedeputeerde weten dat er sinds eind 2019 iemand is die zich specifiek met monitoring bezighoudt. In de concept Omgevingsvisie komt de regionale programmering van wonen sterk naar voren. Er moet goed gekeken worden naar hoe de regio's eruitzien. GS willen met PS van gedachten wisselen over de verdere uitwerking. Het moet pragmatisch zijn en aansluiten bij de bestaande regio's. De U16 is een enorm grote regio als men die vergelijkt met de Regio FoodValley, terwijl Regio Amersfoort en Regio Foodvalley weer over provinciegrenzen heen gaan.

In reactie op de opmerking van de heer Hazeleger over aanbeveling 9 zegt de gedeputeerde dat het aan de Staten is om te besluiten of de informatievoorziening rond wonen middels een sessie of in de vergadering RGW gebeurt. Het laatste lijkt hem logisch.

Het geld van de provincie wordt aan een diversiteit aan onderwerpen besteed. Bij de evaluatie wordt inzicht gegeven in waaraan het geld de afgelopen jaren is besteed.

Een gemeente als Woerden weet de provincie goed te bereiken. Andere gemeenten met vragen op het gebied van wonen weten de provincie slecht te vinden. Er moet goed contact met gemeenten komen, als gemeenten problemen hebben, wil de provincie goed kunnen helpen. Het prioriteren gaat niet zozeer over geld, het is niet zo dat gemeenten afgewezen worden omdat er geen geld is. Er zijn ook andere oplossingen nodig. De provincie heeft intern mensen die gemeenten kunnen helpen en maakt gebruik van externen die expertise kunnen leveren. Ook het ministerie van BZK heeft een expertiseteam Woningbouw dat bereid is om partijen te ondersteunen.

In reactie op de opmerkingen over de regierol licht de gedeputeerde toe dat men in de provincie wil komen tot een regionale programmering. Daarvoor moet duidelijk zijn welke regio's er zijn. Aan de andere kant wil de provincie aan het begin van het proces meedoen in de regio's om inzicht te krijgen in de plannen op korte en langere termijn, het type woningen dat gebouwd moeten worden, de binnenstedelijke plannen, misschien ook in fasering. Dat is een opgave voor het komende jaar. Gemeenten moeten samenwerken omdat de provincie dit op een regionaal niveau wil doen.

Mevrouw Koelewijn beluistert dat de Staten worden meegenomen in het proces.

Op het moment dat de provincie een nieuwe rol aanneemt, vraagt dit een zekere senioriteit, een overwicht van mensen die worden ingezet. Komt men binnen met een vragende houding of komt men vooral op basis van kennis en inhoud? Zij informeert of de gedeputeerde hiernaar kijkt.

Gedeputeerde Van Muilekom meent dat die rol al opgepakt is bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie, bij het ophalen van wat er leeft. De provincie moet geen controlerende rol hebben, partijen moeten bij elkaar gebracht worden en de goede discussies moeten gevoerd worden. Daarom wil de provincie er van begin af aan bij betrokken zijn. In een provincie als Utrecht ligt de prioriteit bij binnenstedelijk bouwen. Als de regio's en de regiogemeenten het niet goed binnenstedelijk kunnen oppakken, zal de provincie niet zeggen dat er in het buitengebied gebouwd moet worden. De regionale programmering is een belangrijk instrument om goed inzicht in de programmering te krijgen maar ook in de discussie over het bouwen buiten de rode contour. Dat is nieuw voor de provincie, maar ook voor de gemeenten.

Mevrouw Broere vraagt of zij mag constateren dat de tijd voorbij is dat gemeenten weg worden gestuurd, dat er nergens gebouwd mag worden, dat eindelijk geluisterd wordt en dat zij invloed kunnen hebben op het bouwen. Er is de afgelopen jaren schandalig met gemeenten omgegaan.

Gedeputeerde Van Muilekom zou dit bijna willen bevestigen. In de presentatie van de Omgevingsvisie is aangegeven dat er onderscheid gemaakt wordt tussen de kernen, er wordt meer ruimte gegeven bij woningbouwprojecten van kleine omvang. Bij de regionale programmering worden gemeenten heel serieus genomen, de provincie wil inzicht hebben in waar zij mee bezig zijn

en het programma zal jaarlijks geactualiseerd worden. Dit betekent dat er jaarlijks een discussie zal zijn over de vraag of de plannen wenselijk zijn, bijvoorbeeld het bouwen buiten de rode contour.

Gedeputeerde Van Muilekom vervolgt de beantwoording van de vragen.

De heer Schipper vroeg naar de harde criteria. Gemeenten waarderen het dat er een hoeveelheid geld met criteria voor de besteding beschikbaar komt bij de provincie. Of de criteria hard of zacht worden, komt aan de orde bij de evaluatie die binnenkort aan de Staten wordt voorgelegd.

Energie valt overigens onder de portefeuille van gedeputeerde Van Essen.

De heer Schipper informeert wat 'binnenkort' betekent. De SP is er voorstander van om het geld daar in te zetten waar het telt, waar dingen blijven liggen. Dan heeft het echt meerwaarde.

Gedeputeerde Van Muilekom vindt dit een terechte opmerking. De fracties kunnen ideeën meegeven bij de evaluatie. Hij vraagt de SP zich te beperken tot het onderzoek van de RR en wat zij GS willen meegeven. Het is de bedoeling dat bij de evaluatie de aangegeven aspecten verdiept worden en dat PS daar inbreng leveren over de criteria. Hij vraagt de SP te wachten tot de evaluatie. De evaluatie zal in het eerste kwartaal van 2020 aan de Staten worden voorgelegd.

De voorzitter wijst erop dat de evaluatie voor februari bij de commissie RGW is aangemeld.

Mevrouw Bittich licht haar vraag over het plan van aanpak toe. Het onderzoek van de RR is een soort nulmeting met aanbevelingen en verbeterpunten. Er gebeurt dus iets wat later geëvalueerd wordt. Zij zou graag in een plan van aanpak of in een korte notitie zien hoe de aanbevelingen worden omgezet in een plan met daarnaast zo mogelijk een tijdslijn.

Gedeputeerde Van Muilekom stelt dat er een voorstel ligt waarin GS over een jaar terugmelding doen aan PS over hoe invulling is gegeven aan de aanbevelingen. Hij wil de aanbevelingen meenemen in het proces van evaluatie. Het onderzoek en de aanbevelingen zijn input voor het evaluatieproces, ook in de toekomst. Er komt dus niet een apart plan van aanpak.

Gedeputeerde Van Muilekom is al ingegaan op de vraag van de SP over de criteria bij het besteden van het geld. De criteria zijn ruim geformuleerd. Dit punt wordt bij de evaluatie aan de orde gesteld.

Mevrouw De Man herinnert aan haar opmerking over het complexe krachtenveld waarin de provincie zit met afwijkingskader, visie en de evaluatie en het rapport. De gedeputeerde zegt te willen bekijken hoe hard de provincie het wil formuleren. Dat is het traject van de Omgevingsvisie en -verordening. Als het langer uitgesteld wordt, komt het in de regionale programmering als wens of ambitie. Zij wil graag stilstaan bij de planning.

De heer Suna brengt naar voren dat de Omgevingsvisie er al is als over een jaar geëvalueerd wordt. De aanbevelingen zouden dit jaar moeten worden meegenomen.

Gedeputeerde Van Muilekom stelt dat de Omgevingsvisie thuishoort in de portefeuille van gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde Van Essen stelt dat het een breed dossier is, het komt terug in het programma Binnenstedelijke ontwikkeling en in de aanpak van de Omgevingsvisie en de regionale programmering. De regionale programmering begint met een inventarisatie bij gemeenten. PS stellen de kaderbrief vast waarin de regio-indeling staat en waarin andere kaders met betrekking tot de programmering kunnen worden meegegeven. Het is de bedoeling dat er voor 2021 geprogrammeerd wordt, de kaders worden in de eerste helft van 2020 aan de Staten voorgelegd. De aanbevelingen uit het rapport van de RR worden zeker meegenomen. Veel van de aanbevelingen zullen landen in de regionale aanpak van de programmering. Het wordt een andere manier van werken. Voorheen werden vierjaarlijks in een verordening allerlei locaties vastgelegd. Nu landt dit in de programmering. De aanpak wordt meer kortcyclisch en past bij de aanbevelingen uit het rapport.

Gedeputeerde Van Muilekom hoopt dat het mogelijk zal zijn om de evaluatie in februari te bespreken. Het nieuwe programma moet voor de zomer door de Staten vastgesteld worden.

De heer Hazeleger constateert dat er een aantal interessante suggesties voor amendementen langs is gekomen waarmee men aan het werk kan.

De voorzitter concludeert dat de commissie adviseert om het Statenvoorstel in een klein debat te bespreken in de PS-vergadering.

2.2. Discussiestuk Voedselplan Utrecht (ingediend als [2.2 Initiatiefvoorstel Voedselplan Utrecht](#))

De voorzitter complimenteert mevrouw De Boer met het feit dat zij een initiatiefvoorstel aanbrengt. De voorzitter geeft haar de gelegenheid om een presentatie te geven over het onderwerp. Er hebben zich twee sprekers gemeld.

Mevrouw De Boer waardeert het dat over dit belanghebbende onderwerp gesproken kan worden. De bedoeling van haar initiatief is om erover te discussiëren. Het stuk is zeker niet af. Het plan is gebaseerd op een bestudering van een groot aantal stukken en het bijwonen van een groot aantal bijeenkomsten over het onderwerp. Zij heeft veel gesproken met boeren, natuurorganisaties, banken enzovoort. Zij is hiermee gestart voor het uitbreken van de stikstofcrisis. Zij begint haar presentatie met een foto van Eemnes, waar zij al 27 jaar woont. Er zijn veel boerenbedrijven. Veel van de boeren bezoekt zij al jaren, eerst als gemeenteraadslid en daarna als Statenlid. De boeren zijn op de hoogte van het plan, zij heeft ze erbij betrokken. Zij heeft ook andere boerenorganisaties gesproken, zoals het LTO. Zij is niet overal enthousiast ontvangen. De discussie moet echter ergens beginnen en daarom heeft zij dit stuk opgesteld.

Na de Tweede Wereldoorlog zei minister Mansholt (PvdA) dat er nooit meer honger mocht komen in Nederland. Daarmee kwam de landbouwrevolutie op gang. Nederlandse boeren werden kampioen in het efficiënt produceren en Nederland exporteert meer voedsel dan veel grotere landen.

Haar voorstel is om van 'Nooit meer honger' naar 'Betaalbaar, gezond en duurzaam geproduceerd voedsel voor iedereen' te gaan. Het past bij de PvdA om daarbij een fatsoenlijk inkomen voor de boeren te garanderen.

Het huidige landbouwbeleid is wat haar betreft failliet en kent alleen nog verliezers. Als men op deze voet door wil gaan, dan zou elk boerenbedrijf elk jaar 10% moeten groeien en die rek is er niet in Nederland, niet qua oppervlakte maar ook niet qua bodem. De bodem is uitgeput. De omwonenden ervaren negatieve gezondheidsklachten en hebben last van stankoverlast. De biodiversiteit is nog maar 15% van wat hij was. De grond raakt uitgeput. Het stikstofprobleem is in Nederland groter dan in de omliggende landen, dat heeft ook te maken met de bevolkingsdichtheid en de vee dichtheid. De klimaatverandering en de afspraken in het Klimaatakkoord vereisen een aanpak.

Het aantal betrokken partijen is groot. De boeren hebben het gevoel dat zij overal de schuld van krijgen. Dierenactivisten gaan soms veel te ver, zoals bij de bezetting in Boxtel.

Een belangrijke schakel in het veranderen van de voedselsysteem in Nederland zijn de supermarkten. Als die niet op een andere manier gaan inkopen, gebeurt er nog niet veel. De boeren zijn hier bang voor. Degenen die zij gesproken heeft, willen wel op een andere manier produceren maar zijn bang dat de melk voortaan uit bijvoorbeeld Duitsland wordt geïmporteerd. Deels gebeurt dit al.

De PvdA wil dat de provincie Utrecht, waar grond schaars is, op korte termijn concrete stappen gaat zetten in de transitie naar anders boeren. Het anders boeren kan gekenmerkt worden als kringlooplandbouw of circulaire landbouw. Groepjes boeren kunnen ook samen een kringloop vormen. Maar de voer-mest kringloop is wel van belang. De stikstofdiscussie en het Klimaatakkoord maken de noodzaak hiertoe alleen maar groter. Het doel is: stabiele voedselvoorziening, gezond en duurzaam en betaalbaar voedsel en een fatsoenlijk inkomen voor alle boeren.

Goed voor de natuur zorgen, een mooi landschap, biodiversiteit en een gezonde leefomgeving.

Gezonde voeding is niet een primaire taak van de provincie, maar het plan moet dit wel mede tot gevolg hebben. De boeren dienen fatsoenlijk betaald te worden voor hun producten en geholpen te worden bij de omschakeling. Zorg voor de natuur is wel een primaire taak voor de provincie. In de provincie Utrecht zijn niet veel megastallen, mevrouw de Boer telt er niet één. Door de overzichtelijkheid van de provincie en de korte afstand van boerenbedrijven tot steden kunnen korte

ketens sneller gerealiseerd worden dan in andere provincies. Daarom wil zij voorstellen om Utrecht als pilot voorop te laten lopen in deze transitie. Er zijn 2.500 landbouwbedrijven waarvan ongeveer de helft melkveehouder is. Daar zit het belangrijkste stikstofprobleem. Om dit mogelijk te maken moet men wel iets ruimdenkender worden ten opzichte van neveninkomsten voor de boeren. Wat losse ideeën hierbij zijn het samen aanpakken van een windmolenparkje en het gebruiken als zonneveld van hoekjes land waar men niets mee kan, bijvoorbeeld tegen de snelweg aan. Er moeten nog experts kijken naar het plan van aanpak. Hierin worden stappen aangegeven om een en ander tot stand te brengen wat in het plan omschreven staat.

Zij citeert de heer Jan Rotmans, hoogleraar transitiekunde en duurzaamheid: 'We hebben systemen bedacht en ontwikkeld om ons te helpen. Dat hebben ze lange tijd goed gedaan. Maar er komt altijd een moment in de evolutie dat die systemen zich tegen ons keren. Dat moment hebben we bereikt. Het mooie is dat wij het vermogen hebben om die systemen te gaan veranderen.'

Het uiteindelijke doel is een gezond land.

Om de discussie vorm te geven heeft mevrouw De Boer een aantal stellingen geformuleerd waarin de hoofdpunten van het voorstel staan.

De voorzitter geeft het woord aan de eerste inspreker.

De inspreektekst van de heer Van den Engel wordt als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd. Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft mevrouw De Boer de gelegenheid om op de inspreker te reageren.

Mevrouw De Boer dankt de inspreker voor de moeite die hij heeft genomen om in te komen spreken. Zij zegt toe dat zij de meegebrachte stukken zal bestuderen.

Zij begrijpt dat de zin 'De huidige landbouw is failliet' niet voor iedereen een fijne zin is. Maar iets moet scherp gesteld worden, wil men een discussie uitlokken. Daarom heeft zij dit zo gedaan.

Zij kan niet op alle punten ingaan, zij is daarvoor niet deskundig genoeg. Zij is het met de inspreker eens dat de consument het moet willen. Een campagne voor consumenten is dan ook onderdeel van het plan. De inspreker geeft aan dat de prijs die de boer krijgt heel laag is, maar de consument betaalt eigenlijk vier keer voor het voedsel en dat systeem zou kunnen veranderen.

Om dit te veranderen moet op veel niveaus tegelijk aan knoppen gedraaid worden, in Europa, landelijk, provinciaal en gemeentelijk. Zij is het eens met de inspreker dat men er samen uit moet komen. Het is niet haar bedoeling geweest om het voor te doen alsof het alleen bij de boeren ligt. Het gaat haar juist om het hele voedselsysteem.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid om vragen te stellen aan de inspreker.

De heer Hazeleger dankt de heer Van den Engel voor zijn inspraak. Het is goed om te horen hoe hierover gedacht wordt in het veld.

Hij vraagt wat voor bedrijf de inspreker heeft, hoe dit eruit ziet, of hij aan natuurinclusieve landbouw doet of bereid is dit te gaan doen. Spreker hoort graag wat de inspreker eventueel tegenhoudt.

De heer Van den Engel heeft een agrarisch intensief bedrijf met varkens en rundvee. Er ligt een opgave rond baggerproblematiek vanuit de Loosdrechtse Plassen. Hij is in gesprek met de provincies Utrecht en Noord-Holland. Het is een vrij intensief bedrijf met meer grond buiten dan op de locatie. Er is geopperd om het bedrijf te verplaatsen. Er is een bod gedaan om het aan te kopen. Dat is niet geaccepteerd omdat gekeken wordt naar hoe overblijvende bedrijven bestaansrecht kunnen hebben. Zelf zal hij niet wat doen met natuur en recreatie, dat is niet voor hem weggelegd.

De melkprijs is laag, die is hetzelfde in heel Europa, maar de melk kan ervoor geproduceerd worden. Dan is er wel een bepaalde omvang en een bepaalde filosofie nodig. Er zijn ondernemers die meer agrarisch/natuur kunnen denken. Als dit echter niet in de genen zit, moet men dit niet doen.

Hij nodigt de Statenleden of de gedeputeerde uit voor een gesprek met zowel de provincie Utrecht als Noord-Holland om de problematiek van de Oostelijke Vechtplassen op te lossen. Dat is zijn achtergrond en de reden waarom hij naar PS is gekomen.

De opmerking over het failliet van de agrarische sector heeft hem diep geraakt. Hij zal hier vaker op terugkomen want het is niet de waarheid. Alle problemen moeten in een keer meegenomen worden.

De inspreker stelde dat men oor de oplossing bij de consument moet beginnen. Mevrouw Bittich vraagt of hij meent dat dit ook andersom kan, dat de boeren de handen ineenslaan en dit naar de consument brengen. Mensen zijn bewuster van duurzaamheid dan zij ooit zijn geweest. Misschien is dit het moment ervoor.

Wat zijn volgens inspreker de kleine stappen waarmee de provincie het beste kan beginnen en waarmee de boeren kunnen werken?

De heer Van den Engel benadrukt dat het bij de consument begint. Er is niets sterker dan de markt en de natuur. De consument bepaalt wat gekocht wordt en wat gekocht wordt, kan geproduceerd worden. Er is een categorie ondernemers die daarvoor openstaat en het kan doen. Misschien is het mogelijk in de kleine polder met vier agrarische ondernemers. Het moet gezamenlijk gebeuren. Men moet niet verwachten dat het 100% gaat veranderen, ook het reguliere product zal aan bepaalde duurzaamheidseisen moeten voldoen. Dat is ook goed mogelijk als het bedrijf een bepaalde omvang heeft. Biologische producten zijn een bepaalde markt. In de door hem meegenomen brochure staat dat als men boven de 10% wil komen, dit heel veel energie kost. Het is aan de provincie om te bekijken hoe ver dit kan gaan. Ondernemers en consumenten zullen dit gezamenlijk moeten oppakken. De retail is alleen een tussenschakel.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker.

De heer Stigter spreekt in namens LTO Noord.

De inspreektekst wordt als bijlage 2 aan dit verslag toegevoegd.

Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid om vragen te stellen aan de inspreker.

Mevrouw Keller ziet de heer Van Donselaar van LTO regelmatig in het Provinciehuis, hij heeft namens LTO contact met Statenleden. Zij vraagt hoe het kan dat hij op persoonlijke titel met mevrouw De Boer heeft gesproken. Hij spreekt altijd namens LTO.

De heer Stigter stelt dat de heer Van Donselaar altijd namens LTO spreekt met een gedegen en een binnen het bestuur en de ambtelijke organisatie voorbereid document. De heer Van Donselaar heeft kennisgenomen van dit voorstel op een laptop. Hij heeft op persoonlijke titel een aantal dingen gezegd. Die punten vindt hij niet terug in het document.

Er was afgesproken dat als men een formele reactie van LTO op het stuk wilde, het op schrift doorgemailed zou worden naar de staforganisatie. Dat is niet gebeurd. LTO heeft er verder niet op kunnen reageren en is verbaasd over het feit dat het stuk voorligt.

Mevrouw De Boer dankt de inspreker voor zijn inspraak en het bestuderen van het stuk.

Er blijken misverstanden te zijn over het gesprek met de heer van Donselaar. Dit was een plezierig gesprek in een heel vroeg stadium. LTO gaat er te veel vanuit dat dit een definitief initiatiefvoorstel is en dat is het niet. Zij heeft niet alles wat de heer van Donselaar anders zou willen zien, erin opgenomen. Hij heeft aangeboden dat zij het stuk kon indienen bij LTO voor nadere bestudering. Zij meende dat het daarvoor nog niet rijp was, zij wilden het eerst in de commissie RGW behandelen. De inspreker gaat diep in op een aantal details. Zij heeft de informatie uit stukken, uit onderzoeken of van organisaties waarvan zij de mening ook respecteert. Bij de boer met 0% stikstofoverschot heeft zij niet zelf de metingen verricht. Het zijn boeren die in documentaires voorkomen, de heer en

mevrouw Nijboer uit Friesland. Zij kent de boerderij. Daar wordt van gezegd dat zij 0% stikstofoverschot hebben. Zij baseert zich ook hierop. Zij begrijpt de weerstand, maar voor een discussie moeten zaken op scherp gezet worden. Het is goed om erover te spreken, het is goed dat er weerstand is. Met elkaar komt men waarschijnlijk tot een goed plan.

Mevrouw De Man dankt de inspreker voor zijn heldere verhaal.

De heer Hazeleger dankt de inspreker voor de inspraak.

LTO is met de NMU bezig met natuurinclusieve landbouw. Hij vraagt hoe het daarmee staat en of het plan daar iets aan kan toevoegen. Heeft LTO meer nodig van de provincie waar het natuurinclusieve landbouw betreft?

De heer Stigter licht toe dat de samenwerking de duurzame landbouw met natuur betrof. De landbouw moet eerst duurzaam zijn voordat men aan natuurdoelstellingen kan voldoen. LTO heeft als doel om dat zoveel mogelijk tot een hecht geheel te maken in de uitvoeringsagenda van de Landbouwvisie van de provincie. Dat proces is wellicht inmiddels opgestart.

Mevrouw Hoek gaat in op het gebruik van antibiotica bij kippen en varkens. De inspreker zei dat dit niet juist is. Zij vraagt in hoeverre het niet klopt. De koeien worden niet genoemd. Dit speelt niet direct bij koeien omdat zij met antibiotica stoppen met melk geven. Als koeien geen melk meer mogen geven omdat het bijvoorbeeld niet opgehaald wordt, dan moeten koeien droogstaan en krijgen zij antibiotica. Het komt dan in de voedselketen. Zij vraagt wat LTO eraan doet om het antibioticagehalte in het voedsel voor de consument terug te brengen.

De heer De Heer heeft een punt van orde. Volgens hem moet het stuk niet inhoudelijk worden besproken in de vergadering. Mevrouw De Boer sprak over het organiseren van een expertmeeting. Hij stelt voor om met de inbreng van LTO en anderen te wachten tot die meeting. Deze vergadering zou moeten gaan over wanneer het besproken wordt en wanneer de expertmeeting zou moeten zijn.

De voorzitter is ook van mening dat het stuk niet inhoudelijk besproken zou moeten worden. Het punt van mevrouw Hoek zal terugkomen bij de inhoudelijke discussie. Mevrouw Hoek zal haar vragen schriftelijk aan LTO doen toekomen.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn inspraak en de beantwoording van de vragen.

De voorzitter zegt te hebben begrepen dat mevrouw De Boer de discussie met de commissie zou willen aangaan aan de hand van enkele stellingen. Daarna zou bepaald moeten worden hoe het stuk wel of niet besproken wordt in de Statenvergadering van 29 januari aanstaande. Mevrouw De Boer heeft aangegeven dat het stuk niet in de betreffende Statenvergadering besproken hoeft te worden. Zij wil alleen de discussie aangaan en vaststellen hoe het stuk verder gebracht kan worden.

Het is de bedoeling van mevrouw De Boer dat eerst goed over het stuk gesproken wordt en dat het plan te zijner tijd zo breed mogelijk gedragen in de Staten gebracht wordt. Zij heeft niet de vergadering van 29 januari op het oog. Wel zou zij graag zien dat er een aanzet tot concrete stappen wordt gegeven.

De voorzitter stelt voor om de discussie aan te gaan naar aanleiding van de eerste twee stellingen.

De heer Westerlaken wijst erop dat er vanuit het college nog veel op de Staten af zal komen aangaande de Samenwerkingsagenda Landbouw. Hij stelt voor dat de commissie de elementen uit het initiatiefvoorstel terugkrijgt bij elk voorstel van GS. Er zitten goede gedachten in het voorstel,

maar die staan al in het coalitieakkoord. Anderhalf jaar geleden is de Landbouwvisie vastgesteld en daar vloeit de Samenwerkingsagenda uit voort. Hij ziet de urgentie niet.

De heer De Heer herinnert eraan dat PS in het eerste kwartaal van 2020 een Voedselagenda van GS ontvangen als uitwerking van eerdere stukken. Het initiatiefvoorstel kan tegelijk met de Voedselagenda besproken worden, dan kunnen de twee op elkaar afgestemd worden. De expertmeeting zou moeten plaatsvinden in aanloop naar de Voedselagenda. Dat zou ook het moment zijn om over stellingen te discussiëren.

Mevrouw Van Elteren brengt naar voren dat het voorstel heel veel dingen raakt. Niet alleen landbouw, maar ook de Omgevingsvisie, energie. Het is een breed vraagstuk. Zij hoort graag de mening van GS over het procesvoorstel. Er moet naar het grotere plaatje gekeken worden voordat men hiermee verder gaat.

Mevrouw De Widt sluit zich aan bij de voorgaande sprekers. Zij is verrast door het schot voor de boeg van de PvdA. Zij zou graag eerst verder willen met een aanpak waarbij een goede basis gelegd wordt en de kennis uit de ambtelijke organisatie benut wordt. Zij sluit zich aan bij het CDA dat vroeg wat de overlap is met het landbouwbeleid waar men al mee bezig is. De Voedselagenda is een wens in het coalitieakkoord. Zij meent dat eerst over de kaders, het doel ervan moeten worden gesproken. Het is ingewikkeld en raakt aan economische mechanismen op wereldschaal. De volgorde is verkeerd.

Mevrouw Bittich stemt ermee in om het voorstel te bespreken in de vergadering. Zij vraagt mevrouw De Boer wat zij met de output van de discussie doet. Als men dit weet, is duidelijker of de discussie toch uitgesteld moet worden.

Mevrouw Van Gilse heeft een punt van orde. Zij informeert naar de gang van zaken. Haar fractie ging ervan uit dat het initiatiefvoorstel besproken zou worden. Het plan is om stellingen te bespreken, maar die zijn haar onbekend en kunnen niet binnen de beschikbare tijd besproken worden. De commissievergadering is niet de plek om dit te bespreken. Het stuk is ook niet compleet.

De heer Hazeleger constateert dat er een initiatiefvoorstel ligt wat een discussiestuk blijkt te zijn. Daar heeft hij zich op voorbereid. Hij is van mening dat het stuk integraal besproken moet worden. Daarna zou bekeken moeten worden hoe ermee verder wordt gegaan. Hij zou het jammer vinden van het werk van mevrouw De Boer als de vergadering zonder bespreking afgesloten zou worden. Het lijkt hem niet verstandig om onvoorbereid op stellingen te reageren.

Mevrouw Keller sluit zich aan bij de SGP.

De heer Schipper komt terug op de bijdrage van de heer De Heer. In de Programmabegroting 2020 zit een pakket van €78,7 miljoen waar nog geen geld voor is, waaronder het Voedselplan en de transitie landbouw. Hij vreest een vrijblijvende discussie op basis van een onvoldragen stuk. Het is geen bespreking in de Staten waard.

Mevrouw Bittich begrijpt het voorstel van de heer De Heer. Zij hoort echter graag de mening van mevrouw De Boer over de discussie. Als zij hoopt de output mee te kunnen nemen, dan lijkt een discussie zinnig.

Mevrouw Broere sluit zich aan bij de heren De Heer en Schipper. Het stuk roept zoveel vragen op dat er uren over gesproken kan worden. Het betreft veel onderwerpen. Het is op zich een leuk initiatief.

De voorzitter brengt naar voren dat de griffie en de voorzitter positief verrast waren dat iemand de moeite neemt om een initiatiefvoorstel op te stellen. Zij ging ervan uit dat het een positief punt is. Er zou een proces vastgesteld moeten worden.

Mevrouw De Boer dankt de leden voor hun reacties. Zij heeft zich als Statenlid voorgenomen om niet altijd af te wachten maar ook een keer het voortouw te nemen. Als men veranderingen wil, moet men voorop durven lopen, ook als men van alles over zich heen krijgt.

Het gaat haar erom dat erover gesproken wordt. De urgentie is inmiddels groot. Er is al veel informatie en zij heeft geprobeerd dat in goede banen te leiden in een stuk dat als onderlegger kan dienen voor een discussie waardoor de Staten concrete stappen zetten op korte termijn en Utrecht voorop laten lopen. De provincie Utrecht is bij uitstek de provincie die dit kan.

Zij begrijpt dat de leden schrikken als iets anders is dan verwacht werd. De stellingen zijn de hoofdpunten uit het plan en zijn alleen bedoeld als ondersteuning. Zij wil lopende processen natuurlijk niet verstoren en is benieuwd naar de mening van de gedeputeerde over de beste aanpak. Haar bedoeling was om erover te spreken. Dat is nu gebeurd, ook met verschillende partijen die inspraken of haar op andere manieren hebben bereikt.

PS gaan over het verdere proces. Hierover kan in de vergadering maar ook op een later moment gesproken worden.

Zij vindt het prettig dat Statenleden niet alleen reactief maar ook proactief kunnen zijn.

Gedeputeerde Bruins Slot stelt dat het altijd goed is dat PS bepaalde opvattingen op papier zetten, dat is ook hun recht. Het is ook aan PS om het proces van verdere behandeling te bespreken.

De gedeputeerde licht het proces van GS van de komende tijd toe. In het stuk staat een aantal voorstellen die in lijn liggen met de Landbouwvisie en de Samenwerkingsagenda Landbouw. Zo komen GS in het eerste kwartaal van 2020 met een voorstel over de landbouwcoaches en heeft het bodemgebruik bij Regio Foodvalley in het eerste spoor veel aandacht.

Er staan ook zaken in het voorstel die minder aansluiten bij de insteek van GS. Het is echter nog een conceptplan, het is nog te vroeg om als gedeputeerde een officieel standpunt in te nemen.

Er is gevraagd wanneer GS meer informatie over de Voedselagenda geven. Hierover zal in april een informatiesessie met de Staten georganiseerd worden, een eerste insteek wordt dan aan de hand van een presentatie voorgelegd waarna de input van de Staten meegenomen kan worden. De Staten hebben meerdere keren aangegeven hier waarde aan te hechten.

Bij de Samenwerkingsagenda Landbouw, de duurzame landbouw met natuur en de Landbouwvisie is er sprake van een proces van lopende uitvoering.

Dit is het proces dat vanuit GS wordt doorlopen. Als de Staten daarop willen aansluiten, is het aan de Staten om te kijken hoe zij met het initiatiefvoorstel willen omgaan.

Mevrouw De Boer meent dat het goed zou zijn als de leden een eerste reactie op het stuk zouden geven, zodat eraan gewerkt kan worden om zo een breder draagvlak voor het stuk te krijgen.

De voorzitter geeft de commissieleden de gelegenheid om te reageren op het initiatiefvoorstel.

Mevrouw Hoek vindt de opmerkingen die door LTO naar voren zijn gebracht belangrijk. Die zouden vervlochten moeten worden met het stuk voordat erover gesproken wordt. Zij heeft het gevoel dat de Staten nu niet over de juiste informatie beschikken.

Mevrouw De Boer wijst erop dat de meningen over het onderwerp verdeeld zijn. Natuurorganisaties zouden weer andere gegevens naar voren brengen. Het is niet de bedoeling dat men in details verzandt, de vraag is wat men met de provincie Utrecht wil.

Mevrouw Keller zou ook bijvoorbeeld de natuurorganisaties erbij willen betrekken. Dit zou ingevuld kunnen worden door middel van een expertmeeting.

Mevrouw Broere meent dat het stuk niet besproken moet worden deze ochtend. Zij vermoedt dat meer leden veel op- en aanmerkingen hebben en dat er veel tijd aan besteed zou worden. De voorzitter memoreert dat zojuist is besloten dat de fracties de gelegenheid krijgen voor een eerste reactie. Dit was ook het verzoek van mevrouw De Boer.

De heer Westerlaken gaf al aan dat recent de Landbouwvisie en de Samenwerkingsagenda Landbouw zijn vastgesteld. Als men terugleest wat door hem over de Landbouwvisie is gezegd, is duidelijk hoe hij over het voorstel denkt. Zijn mening is niet veranderd. De onderdelen zullen ook terugkeren bij de concept ontwerp Omgevingsvisie en -verordening omdat dit op allerlei terreinen ingrijpt in punten uit het initiatiefvoorstel. Hij gaat er verder niet op in, zijn oordeel is niet positief. Hij zal erop terugkomen op momenten dat er bij de samenwerkingsagenda en andere voorstellen van GS op teruggekomen wordt.

De heer De Heer laat weten dat het initiatiefvoorstel uitnodigt tot het binnenkort arrangeren van een nieuw gesprek over de transitie van de landbouw. Zijn fractie pakt deze handschoen op. De transitie van de landbouw is net zo ingrijpend als de energietransitie. Als er uren over de plaatsing van windmolens en zonneweiden wordt gedebatteerd, zou men dit ook moeten doen over eiwitten en mineralen. Dit zou een dialoog en minder een discussie moeten zijn. Zijn fractie onderschrijft alle passages over de noodzaak van kringlooplandbouw, het belang van regionale markten, korte ketens, het versterken van stad-land relaties. Er is in deze passages veel overlap met de Landbouwvisie, de landbouwagenda en het coalitieakkoord. Zijn fractie onderschreef die drie stukken en heeft dus in feite met het overgrote deel van het initiatiefvoorstel ingestemd. Ook is er een overlap te zien met het manifest Boeren, Burgers en Buitenlui dat vlak voor de Statenverkiezingen is gelanceerd.

Hij is op zoek naar de extra stappen die het voorstel wil zetten. Er is een stappenplan met tien punten. Het meest concrete is nummer acht, de publiekscampagne over een ander voedselpatroon met minder dierlijke eiwitten. Zijn fractie staat hierachter.

De meest onhandige zin in het voorstel is de zin over dat de landbouw failliet is. Men zou over een doorstart moeten spreken en er wordt gesproken over een transitie.

De meest merkwaardige zin is de financiële vertaling. 'De financiering van bovenstaande plannen kan worden gevonden in lopend beleid en begroting'. De opmerking is begrijpelijk, maar weinig ambitieus. Als het voorstel geen financiële consequenties heeft, dan is het voorstel kansrijker. Maar als men werkelijk veranderen wil, dan is hier geld voor nodig. Het ondersteunen van boeren die omschakelen kost veel geld. Zelfs een publiekscampagne voor een ander voedselpatroon kost geld. Als men ambitieus is en gelooft in de aanpak, dan is het beter het bijbehorende geld te begroten en erom vragen. Hij hoort graag hoe de PvdA tot deze afweging is gekomen.

De PvdA pleit voor een expertmeeting. Daar moet ook plek zijn voor LTO over duurzame landbouw met natuur, voor de uitwerking van de provinciale Voedselagenda en voor de andere partners.

Mevrouw Van Gilse heeft de indruk dat het voorstel weinig concreet en wat vaag is. Kennelijk was dit de bedoeling. Er staat veel in wat in andere beleidsonderdelen terug te vinden is.

Zij vindt het jammer dat er geen goed overleg is geweest en dat het plan niet een goed draagvlak in de sector lijkt te hebben.

Mevrouw De Boer benadrukt dat zij met alle mogelijke partijen heeft gesproken. Er kan niet worden gezegd dat zij het stuk verzonnen heeft.

Mevrouw Van Gilse vervolgt haar bijdrage. Het is lastig om iets te zeggen over de financiering omdat die niet concreet is. Het lijkt erop dat de meeste punten veel geld kosten.

Er staat dat boeren die tot kringlooplandbouw willen overgaan gestimuleerd moeten worden. Ook het ministerie roept hiertoe op. In de vorige commissievergadering gaf een inspreker echter aan dat veel boeren in de provincie moeite hebben om over te gaan tot kringlooplandbouw. Mais, het voedsel voor de dieren, is een van de minst uitstotende gewassen maar kan/mag niet geteeld worden op veengrond. In de regelgeving staat dus iets anders vermeld.

Haar fractie is voorstander van het uitgebreider bespreken van het voorstel.

Mevrouw Bittich heeft veel vragen over het stuk maar begrijpt dat het niet de bedoeling is die te stellen in de vergadering. Zij vraagt zich af in hoeverre het voorstel verschilt van de Landbouwvisie, van wat er in Regio Foodvalley gebeurt en van wat er in het coalitieakkoord staat.

Zij bedankt mevrouw De Boer voor het initiatiefvoorstel. Inhoudelijk kan haar fractie zich vinden in de voorstellen. Zij wacht af hoe het er precies uit komt te zien.

Mevrouw Keller laat weten dat de eerste indruk is dat het voorstel een goed begin is. Er is nog veel finetuning nodig.

Zij vraagt vanuit welke visie het stuk is geschreven. De presentatie begon met een foto van koeien in de wei, maar de kalfjes staan er niet bij. Er is een foto van actievoerders waarbij wordt gezegd dat men extreme actievoering niet moet willen. Haar fractie is het daarmee eens maar hoort graag wat mevrouw De Boer van het Boerenprotest vindt.

Op pagina 6 staat dierenwelzijn niet als doel vermeld.

Haar fractie zou graag in het plan beschreven zien hoe boeren die al werken volgens het plan ondersteund worden.

Mevrouw Van Elteren ziet het voorstel als een mooi inspiratiestuk om samen te spreken over de toekomst van het voedselsysteem. Het sluit goed aan bij de Voedselagenda die in het verkiezingsprogramma van GroenLinks stond en de Voedselagenda in het coalitieakkoord. De Voedselagenda kan een stevige basis vormen voor een circulaire landbouweconomie met ook een beter bestaan voor agrariërs en uiteindelijk een duurzaam voedselsysteem. Het is goed om hierover van gedachten te wisselen. Daarbij moeten ook de Boerenraad en instanties als Slow Food Nederland en de TransitieCoalitie Voedsel betrokken worden, zo wordt het plan zo breed mogelijk.

Er moet gekeken worden naar wat er al is. Een aantal dingen zijn staand beleid. Er vinden mooie projecten plaats in de provincie op lokaal niveau, er komen POVI-maatregelen in verband met stikstof. De commissieleden beschikken niet over alle kennis, er is kennis en expertise bij ambtenaren, individuen en organisaties die al geruime tijd bezig zijn met het vraagstuk. Er zijn veel mooie initiatieven vanuit de samenleving. In de presentatie kwam naar voren dat de provincie Utrecht koploper kan worden. Dan zou gekeken moeten worden naar de koplopers in de provincie, de initiatieven die er al zijn vanuit de samenleving en mooie lokale projecten. Zij vraagt zich af of PS een goed beeld hebben van wat er allemaal gebeurt. Bekeken zou moeten worden hoe deze projecten ondersteund en breder uitgerold kunnen worden. Zij vraagt of deze initiatieven meegenomen zijn in het discussiestuk.

Haar fractie voelt er veel voor om de deuren van het Provinciehuis weer open te zetten en mensen zoveel mogelijk mee te laten praten over hoe men hiermee verder kan.

De heer Van Deún laat weten dat het plan niet geschikt en niet rijp is voor behandeling in de commissie en geeft daarom niet een inhoudelijke reactie. Hij dankt mevrouw De Boer voor wat een discussiestuk is geworden, het is voor hem input voor de latere discussie. Bij de Landbouwvisie, het Voedselplan en op andere momenten wordt ook hierover gediscussieerd.

De sector is te belangrijk. Bij het lezen van het stuk dacht hij regelmatig: dit is EU-beleid of Rijksbeleid. Uiteindelijk kwam het provinciaal beleid.

Hij sluit zich aan bij het voorstel van de heer De Heer om er in een bijeenkomst over te spreken met allerlei belangengroepen voordat er een oordeel over wordt gevormd. Hij onderschrijft de opmerking van mevrouw Van Elteren dat ambtenaren, deskundigheid, wordt gemist.

Het voorstel druist in tegen het gevoel bij de PVV als het gaat over vrijheid en het belang van de landbouwsector, €90 miljard met €3,5 miljard voor de economie en 40.000 banen.

De heer Hazeleger dankt mevrouw De Boer en complimenteert haar met haar grote inzet om zelf met een voorstel te komen. Uit het stuk is op te maken dat zij een warme belangstelling heeft voor de agrarische sector.

Hij heeft moeite met de zin 'Het huidige landbouwbeleid is failliet en kent alleen verliezers'. Dit kwetst boeren die hard werken om op een duurzame manier voedsel te produceren, Nederland heeft immers de meest duurzame agrarische sector van de wereld.

De informatie over antibiotica is achterhaald. Het gebruik is enorm teruggedrongen. Dergelijke zinnen doen geen recht aan de stappen die zijn gezet in de agrarische sector.

Hij vraagt zich af hoe dit zich verhoudt tot alles wat er al gebeurt. Er is de Landbouwvisie van de minister, er is een provinciale Landbouwvisie en niet lang geleden is begonnen met de uitvoering ervan. Er komt een Voedselagenda, de PvdA zit daar aan tafel. In het stuk worden geen voorbeelden genoemd van wat er alsnog in de Landbouwvisie opgenomen zou moeten worden. Het stuk is wat log. Zijn fractie zou het meer in relatie willen zien met de andere stukken met daarbij de vraag wat er gemist wordt in het beleid tot nu toe.

Het is wat makkelijk om te zeggen dat de financiën in de begroting te vinden zijn. In de begroting stonden allerlei projecten. Als de PvdA projecten wil toevoegen, zal er ergens gesneden moeten worden. Hij vraagt welke keuzes dan gemaakt worden.

Twee inhoudelijke punten zouden zwaarder aangezet moeten worden. Er wordt veel gesproken over het bemesten van het land en het daarmee sluiten van de kringloop. Hij vraagt waarom er bij de tien voorstellen niet een voorstel over dit punt is opgenomen. Mevrouw Van Gilse memoreerde de inspraak van een agrariër in de vorige vergadering, daar zit provinciale regelgeving in de weg bij het sluiten van de kringloop. Er is ook veel landelijke wetgeving die het loslaten van kunstmest verhindert. Is de PvdA bereid om hier wat aan te doen?

De verbinding tussen natuur en landbouw wordt te veel gemist, die worden in het stuk veel als aparte eenheden neergezet. De SGP zou graag zien dat geld dat nu wordt gestoken in natuurontwikkeling in de groene contour ingezet wordt bij natuurinclusieve landbouw. Spreker dankt mevrouw De Boer voor de beantwoording van zijn vragen.

Het woord initiatiefvoorstel zette de heer Schipper op het verkeerde been. Daardoor klonk zijn eerdere bijdrage wellicht wat hoekig. Hij spreekt zijn waardering uit voor de inzet van mevrouw De Boer.

De SP is bereid om elke discussie te voeren, elke expertmeeting bij te wonen maar krijgt graag boter bij de vis. Als iets uit het reguliere budget kan, dan moet er iets anders afvallen. De coalitie heeft nog geen dekking voor het wensenlijstje van €78 miljoen. Dat moet onderdeel van de discussie zijn.

Mevrouw De Boer dankt de leden dat zij de moeite hebben genomen om het stuk te bestuderen en erop te reageren. Zij zou op vragen kunnen ingaan maar meent dat zij het stuk het beste mee terug kan nemen naar haar fractie om te bespreken hoe hier verder mee om kan worden gegaan. Een expertmeeting over dit onderwerp is een goed idee.

Zij geeft toe dat zij zich er makkelijk afgemaakt heeft wat de financiën betreft. Zij wil afwachten welke kant het op zou gaan.

De gegevens rond antibiotica komen uit onderzoek en zijn niet uit de lucht gegrepen.

Varkenshouders worden nog steeds in quarantaine opgenomen in het ziekenhuis. Hier gaat het haar niet om, het gaat haar erom dat men binnen de provincie Utrecht zegt dat het daar anders gedaan gaat worden en dat er zoveel mogelijk toegewerkt gaat worden naar duurzame landbouw, bij voorkeur naar kringlooplandbouw. Dit zal niet overal mogelijk zijn, maar men kan bijvoorbeeld in een bepaald gebied met elkaar een kringloop vormen.

Zij is bereid vragen in de vergadering te beantwoorden. Zij wil echter voorstellen dat zij de vragen meeneemt naar haar fractie en dat daar besproken wordt hoe hier verder mee omgegaan zal worden, dit ook in relatie tot andere lopende processen.

Zij dankt voor de mogelijkheid om hier in de vergadering over te spreken.

De heer Hazeleger benadrukt dat het wel over het antibioticagebruik gaat. Er wordt een onjuist beeld neergezet van de sector. Als de gegevens ergens op gebaseerd zijn, dan moet dit met een noot aangegeven worden, anders kan er niet over worden gediscussieerd in de commissie. Hij is benieuwd uit welk jaar dat onderzoek is en of mevrouw De Boer het gebruik van antibiotica in 1980 en in 2019 inzichtelijk kan maken. Het heeft de spreker geraakt, het zal alle agrariërs raken.

Mevrouw De Boer heeft ervaren dat zij geen vrienden maakt binnen de boerengemeenschap met de stelling dat de landbouw failliet is. Maar met het oog op de discussie moeten dingen scherp aangezet worden. Als zij daarin is doorgeschoot, maakt zij haar excuses. Zij draagt agrariërs een warm hart toe.

De antibiotica was bedoeld als voorbeeld. Zij zegt toe voortaan met een noot duidelijk te maken waar gegevens vandaan komen.

De voorzitter concludeert dat er veel enthousiasme is voor het feit dat er een initiatiefvoorstel is ingediend. Het is nog zoeken hoe de behandeling van een dergelijk voorstel vormgegeven kan worden. Na beraad in haar fractie zal mevrouw De Boer laten weten hoe zij die vorm ziet, of het een voorstel wordt of dat het opgaat in een expertmeeting of iets anders.

Zij dankt de leden ervoor dat zij zich verdiept hebben in de inhoud van het voorstel.

Na overleg zal de expertmeeting georganiseerd worden. De voorzitter nodigt de leden uit om eventuele ideeën door te geven.

Het initiatiefvoorstel zal niet geagendeerd worden voor de Statenvergadering van 29 januari.

3. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering van de vakcommissie en dankt ieder voor de aanwezigheid.